וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָדְלֵג מִסּוֹף הַסֵּפֶר לְתְחִילָתוֹ - לצד תחילתו [ולא רק מסוף הספר לתחילתו ממש], דהיינו שאין לקרוא פרשה הכתובה קודם לכן, אף אם היא סמוכה (ע"פ רש"י, ותוס' ד"ה ובלבד), ואף באותו נביא אין לדלג לאחור (ריטב"א; ר"ן מגילה כד, א). ויש שפירשו, שאיסור זה נאמר דוקא על דילוג בתרי עשר מנביא לנביא, ואפילו בענין אחד, אבל באותו נביא אין איסור לדלג לאחור, ואפילו בשני עניינים (כסף משנה תפלה יב, יג, בדעת רש"י ותוס' ד"ה ובלבד, ופרי חדש או"ח קמד, א, בדעת הכסף משנה), ויש שכתב, שגם באותו נביא מותר לדלג לאחור רק בענין אחד (פמ"ג א"א שם, ד, בדעת הכסף משנה).

■ להלכה, אין מדלגים בקריאת התורה מפרשה העוסקת בענין אחד לפרשה העוסקת בענין אחר, ואם שתיהן עוסקות באותו ענין, מותר לדלג מזו לזו, והתירו זאת כדי שלא יבואו לקרוא את הפרשה השניה בעל פה [שזהו איסור (ראה להלן ד"ה קורא)] (שו"ע או"ח קמד, א, ומשנ"ב שם ג-ה). ובקריאת ההפטרה מותר לדלג מפרשה לפרשה באותו נביא אפילו בשני עניינים, אם יכול לעשות זאת בלא הפסק שתיקה (שו"ע שם), ובענין אחד מותר לדלג אפילו בין נביא לנביא (משנ"ב שם, ז, וראה שם, ו, לענין מקומות הקוראים מתוך חומש). ובתרי עשר מותר לדלג מנביא לנביא אפילו בשני עניינים, אבל לא ידלג לאחור אפילו בענין אחד (שו"ע שם, שעה"צ שם, ח). ודילוג לאחור באותו נביא, יש מתירים אפילו בשני עניינים [פרי חדש בדעת הכסף משנה], ויש מתירים דוקא באותו ענין [פמ"ג בדעת הכסף משנה], ויש אוסרים בכל אופן [מג"א כדעת הריטב"א], ונן עיקר (משנ"ב שם, ט, ושעה"צ שם, ט).

כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל סֵפֶר תּוֹרָה, שיהיו השומעים סבורים שאין בו את פרשת 'ובעשור' שקורא בעל פה (רש"י), וכוונת הכהן גדול באומרו 'יותר ממה שקראתי לפניכם וכו'', היא שיש בספר עוד מענין יום הכיפורים שקרא לפניהם (רש"ש). ויש שכתב, שכוונת הגמ' לבאר גם את טעם האמירה וגם את הטעם שמניחו בחיקו, שבצירוף שניהם הוא מראה לכל העם שהספר שלם (שיח יצחק).

קוֹרֵא עַל פֶּה, ואף שאמרו חכמים [בגמ' גיטין (ס, ב)] 'דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה', איסור זה נאמר רק על אמירת פסוקים בדרך קריאה, כדי לצאת ידי חובה או כדי ללמוד, אבל אמירת פסוקים בעל פה בדרך שבח או תפילה, או בדרך שינון בעלמא, מותרת [וכפי שאנו נוהגים בתפילת המוספין (תוס' ישנים בשם ריב"א)], ובקריאת 'ובעשור' נחשב הכהן כמגיד סדר העבודה ולא כקורא בתורה, לפי שכבר קרא את פרשת 'אחרי מות' ופרשת 'אך בעשור' (ריטב"א, וראה משנ"ב מט, ו). ויש שפירש, שאין זה איסור, אלא למצוה מן המובחר, וכאן לא הקפידו בזה מפני טורח הציבור (תוס' ישנים, בשם רבו).

אַמַּאי נִגְלוֹל וְנִיקְרֵי, ואף שכבר נתבאר לעיל שאין מדלגים בתורה, עדיין לא נתבאר טעם דין זה, והעדיפה הגמ' להקשות זאת כאן על לשון המשנה (ע"פ תוס' ישנים). ויש שכתב, שהדילוג נאסר גם בלא גלילה, משום שאם הוא עובר לקרוא בענין אחר, דעת השומעים מתבלבל, ואף אם הוא קורא בענין אחד, כיון שהוא פוסק בכדי שיקרא התורגמן, סבורים השומעים שאינו רוצה לקרוא יותר ומסיחים דעתם מן הקריאה, אבל אם הוא גולל, אינם מסיחים דעתם משום שהם מבינים שכוונתו לקרוא במקום אחר, ולפיכך הקשו בגמ' כאן מדוע לא יגלול (תוס' רא"ש).

אֵין גּוֹלְלִין סֵפֶר תּוֹרָה בְּצִיבּוּר, ולכן אם חל ראש חודש בשבת ויש בבית הכנסת רק ספר תורה אחד, לא יגללו את הספר בציבור, אלא יקראו את המפטיר מן החומש (שו"ת רשב"א החדשות יא). ויש שכתב, שדין זה נאמר דוקא לגבי קריאת 'ובעשור' שאינה מעיקר הקריאה, כי כבר קראו הסדר שבפרשת אמור, אבל לצורך קריאה שהיא חובת הציבור גוללים ספר תורה בציבור, ואפילו במקום שאין תורגמן וממתינים בשתיקה (ריטב"א). ויש שכתב, שדין זה נאמר דוקא בקריאה של עולה אחד, אבל בין גברא לגברא מותר לגלול הספר בציבור (ראבי"ה תקפו). ויש שכתב, שדין זה נאמר דוקא במקדש שהיו בו כל ישראל, אבל בבית הכנסת שיש בו ציבור מועט, מסתמא הם מוחלים על כבודם, ויש לגלול הספר כדי לקרוא המפטיר כתקנת הגאונים (מג"א קמד, ז). ■ להלכה, אין לגלול ספר תורה בציבור, אלא צריך לגוללו למקומו קודם הקריאה, ובמקום שיש רק ספר תורה אחד וצריכים לקרוא בשני עניינים, יגללו את הספר, וידחה כבוד הציבור [כדעת הריטב"א] (שו"ע או"ח קמד, ג).

מִשּׁוּם פְּגָמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן - שלא יאמרו שהוא חסר (רש"י), ואף שהכהן אומר שיש בו יותר ממה שקרא לפניהם, הדבר מתקבל רק כשהוא קורא מכאן והלאה בעל פה, ומבינים שלא קרא בראשון מפני טורח הציבור, אבל אם יוציא ספר תורה אחר, יאמרו שהראשון חסר (שיח יצחק, בדעת רש"י). ויש שפירשו, שהחשש הוא שיאמרו שהראשון אמנם שלם, אך נמצא בו פסול (רש"י סוטה מא, א; תוס' רא"ש).

מִשּׁוּם בְּרָכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה, ואי אפשר לקרוא בספר השני בלא ברכה, מפני כבודו, ומשום שיש לחשוש שהנכנסים למקדש לאחר שבירכו וקראו בספר הראשון, יחשבו שקראו רק בשני, ויאמרו שמותר לקרוא בלא ברכה (תוס' רבינו פרץ). ואף שיש צורך בברכה זו, היא נחשבת ברכה שאינה צריכה, כיון שיכול לקרוא בעל פה ולפטור עצמו מברכה זו (תוס' מנחות לו, א ד"ה סח).

וְאַחַר כָּךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵבִיא סֵפֶר תּוֹרָה מִבֵּיתוֹ, והיו מביאים לשם את ספרי התורה בערב יום הכיפורים (רש"י), והיינו לאחר שנפרצו הפרצות בחומת ירושלים, ולא יכלו לנעול את דלתותיה ולעשות בה עירוב (תשובה מאהבה יט, בדעת רש"י), ולדעת הסוברים שאין איסור טלטול ביום הכיפורים, היו מביאים את ספרי התורה ביום הכיפורים עצמו (רש"י סוטה מא, א).

פְּשִׁיטָא שיכול לעזוב הקריאה כדי לראות את שריפת הפר, ואף שאסור לצאת מבית הכנסת בזמן קריאת התורה [כמבואר בברכות (ח, א)], בין גברא לגברא מותר לצאת (ריטב"א), אם אינו חייב לשמוע את הקריאה (משנ"ב קמו, ג), וקריאה זו אינה חובת הציבור אלא חובת הכהן הגדול (גבורת ארי לעיל סח, ב).

מְשֻׁנֶּה. אִם בְּבִגְדֵי בוּץ קוֹרֵא, קִדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו לאחר הקריאה, ואם קורא באיצטלית שלו, מקדשם קודם הקריאה, לפני שפושט את בגדי הבוץ כדי ללבוש את האיצטלית (רא"ש סדר עבודת יום הכיפורים, וראה להלן בסמוך, שזה כדעת חכמים ולא כדעת רבי מאיר).

וּלְהַטִּיב אֶת הַנֵּרוֹת - דהיינו להדליקם, שהרי הטבת הנרות היתה נעשית בשחר (ר"י מלונייל). ויש שכתבו שהכוונה להטבת הנרות, שמשנה זו נשנית בימי שמעון הצדיק שהיו שני נרות דולקים עד הערב, והיה צריך לכבותם ולהיטיבם קודם ההדלקה (תוס' להלן עא, א ד"ה ולהטיב). ויש אומרים, שהיו מדליקים את הנרות גם בבוקר, ולכן היו צריכים להיטיבם שוב בין הערבים (תוס' יו"ט ז, ד, ע"פ רמב"ם תמידין ומוספין ג, י).

■ המשך בעמ' הבא